

La Torre **FERRERA**

**El canvi climàtic
Calendari dels pagesos
Canvis en el nostre entorn
Patrimoni embardissat**

CLUB DE LA FEINA DE MONT-RAS

QUÈ T'OFERIM?

- Orientació i acompanyament laboral
- Accés a la borsa de treball i intermediació laboral
- Cursos professionals i píndoles formatives

Club de la Feina

El Club de la Feina és un servei d'assessorament i orientació, on les persones que busquen feina o volen millorar-la, troben el suport tècnic i els recursos materials necessaris per tal d'encarar aquest procés i millorar les seves competències.

Si ets empresari

Si sou una empresa i necessiteu treballadors, podeu realitzar la vostra petició de personal al portal Empordà Professionals.

Demana cita prèvia:

APUNTA-T'HI!

Edita:

Associació Sociocultural Mont-ras al Cor

Redacció i publicitat:

latorreferrera@gmail.com
<https://latorreferrera.wordpress.com/>
Tel.629 642981

Direcció i coordinació:

Anna Vigatà

Consell de redacció:

M. Àngels Bernadet
Patricia Ferrer
Irene Genís
Pilar Giménez
Xavier Grañén
Martí Sabrià

Col·laboradors:

Núria Clara
Isabel Corominola
Ferran Cros
Josep Maria Farreró
Ramon Folch
Marta Vilà
Fundació Josep Pla

Maquetació:

Alexandra Ulpat

Xarxes socials:

Èlia Pagès

Fotografia:

Xavier Grañén

Publicitat:

Patricia Ferrer
Irene Genís

Impressió:

Gràfiques Trema. Arbúcies

Dipòsit legal:

GI.1386/2007

Amb la col·laboració de:

Diputació de Girona
Ajuntament de Mont-ras

Correcció:

Marta Padrós

Foto de portada:

Pilar Giménez

Edició de la fotografia: Alexandra Ulpat

La revista es reparteix gratuïtament a tots els domicilis del municipi. Si algun veí no la rep o algú no resident o un organisme vol rebre-la habitualment, pot posar-se en contacte amb nosaltres per correu electrònic.

Aquesta publicació no comparteix necessàriament les opinions signades pels col·laboradors.

EDITORIAL

Per fi ens retrobem!

No ens podíem imaginar quan vam entrar a les vostres llars, al desembre, tot el que ens esperava, tampoc ho imaginàvem quan vam escollir el tema d'aquest número.

Moltes són les coses que hem après i descobert. Alguns han conegut els seus veïns, altres han après que a tocar de casa tenim pagesos que ens poden portar el menjar, fins i tot hem incorporat un nou vocabulari. Ens desitgem salut quan ens acomiadem d'algú, preguntem per la salut dels que ens trobem, i amb això em venen al cap les cartes dels nostres avis.

Parlem del futur com la nova normalitat, com si fos un ens nou que acabem de descobrir, oblidant que sempre tenim noves realitats i, com a conseqüència, noves normalitats. Hem compartit i ens hem ajudat, com si això fos alguna cosa nova, com si fos una dimensió desconeguda. Hem après a treballar de manera diferent, però sobretot ens hem adonat que els arbres tenien més ocells, que al mar hi neden dofins, que hi ha cels blaus... i que pot ser som responsables del que està passant al nostre voltant.

És ara l'hora de plantejar-nos què passa amb el medi ambient, amb el canvi climàtic, però sobretot és hora d'actuar. El Glòria ens va donar una primera lliçó i ara, uns dies més tard, hem rebut un nou avís. No ens hem de lamentar per allò que ha passat, hem de pensar en positiu, quines opcions de millora tenim. Ens hem de marcar una fita que ens permeti recuperar el que havíem tingut.

Gaudim d'un estiu diferent als altres, vivim-lo minut a minut aprofitant tot el que ens pugui oferir.

SUMARI

El canvi climàtic. 5

El Calendari dels Pagesos. 11

Els canvis en el nostre entorn: passat present i futur. 12

La Grip Espanyola. 17

Patrimoni Embardissat. 20

De Colomers a Sant Romà de Sidillà. 26

Contes. 28

Gastronomia. 35

QUE NO TE CONFUNDAN ENTRE BUDAS COMO TEN CASA

Avenida Pompeu Fabra 130 - 17200 Palafrugell - Girona

RESERVA TU COMIDA
PARA LLEVAR

972 666 553 - 664 097 594

PÍDELO POR
WHATSAPP

EL CANVI CLIMÀTIC

Doctor Ramon Folch

Ones colpejant l'extrem nord de la platja de Castell. Foto: Xavier Grañén.

La temperatura de la superfície solar és d'uns 5.500°C; la de Venus, planeta veí de la Terra, és de 460°C. A l'altre extrem tèrmic, la superfície de Mart, planeta igualment veí de la Terra, es troba quasi sempre per sota de 0°C (-140°C als pols, a l'hivern), amb oscil·lacions diàries de l'ordre dels 70-80°C. Que la superfície de la major part de la Terra es mantingui, de mitjana, entre els 10 i els 25°C, amb oscil·lacions diàries de només 15-20°C (30-35°C a tot estirar), és portentós. I ho és més encara que el grau d'humitat hi sigui elevadíssim, amb enormes quantitats d'aigua líquida superficial (de fet, els mars i oceans cobreixen el 71% de la superfície terrestre). Aquests intervals tèrmics i hídrics tan singulars són deguts a la peculiar composició de l'atmosfera de la Terra, que actua com un embolcall protector i moderador. La Terra és un petit astre vulgar convertit en un planeta excepcional gràcies a la seva particular atmosfera.

És una llarga història durant la qual han passat coses poc probables que n'han propiciat altres de més improbables encara. El cas és que tenim una atmosfera rica en oxigen (O₂) i en vapor d'aigua (H₂O), capaç de retenir, gràcies a altres gasos com el diòxid de carboni (CO₂) o el mateix vapor d'aigua, part de la radiació infraroja reflectida per la superfície terres-

tre. La radiació solar travessa l'atmosfera i escalfa la superfície del planeta, que emet aleshores radiació infraroja, com qualsevol cos calent. Una part d'aquesta radiació infraroja reflectida torna a l'espai, però una altra part queda retinduda per acció del diòxid de carboni i el vapor d'aigua atmosfèrics, i en menor mesura de l'ozó (O₃) i del metà (CH₄), gasos també presents a l'atmosfera terrestre. Aquest efecte, semblant al dels hivernacles, tempera la Terra i atenua les oscil·lacions tèrmiques. Altrament, el vapor d'aigua atmosfèric es condensa, viatja empès pels vents i genera pluges. I l'oxigen fa possible fenòmens químics que permeten la vida aeròbica, que és la nostra, alhora que, convertit en ozó, barra el pas a determinades radiacions solars i còsmiques nocives per a la vida. Per tot plegat, la Terra és tan singular i està coberta de vida.

Els balanços tèrmics i hídrics, així com el règim de vents, varien d'un lloc a un altre de la superfície terrestre. Diem que cada lloc té el seu clima. I, a cada moment concret, el seu temps o oratge. El temps no és el clima. El temps són els fenòmens meteorològics en un moment donat. El clima és la integral de tots aquest fenòmens en un període llarg, de diversos anys, un segle pel cap baix. Podria dir-se

Imatge extreta del banc d'imatges Pixabay

que el clima és el temps (meteorològic) al llarg del temps (cronològic). Per això un canvi climàtic no és una mera alteració meteorològica circumstancial. És una alteració de llarga durada de les característiques meteorològiques mitjanes d'un lloc. Ve a suposar un canvi de les regles del joc, que és més que una incidència del partit. Representa que es modifica el complex entramat de gasos, circulacions atmosfèriques, retencions de radiacions i precipitacions en forma de neu o de pluja. Justament això és el que ha començat a passar, a nivell global, des de fa alguns anys.

No exactament. El clima no ha parat de canviar des que la Terra existeix. A mesura que es va anar formant l'atmosfera (activitat volcànica, emissions de gasos per part de la primitiva vida anaeròbica, etc.), anava variant el clima, la qual cosa modificava la disposició de la capa viva, fet que redundava en nous

canvis, a son torn modificadors, en una successió de mutacions permanents. Permanents, però lentíssimes. Tal com no veiem créixer un arbre, haurien passat desapercebudes a un observador humà que les hagués pogut viure (fa menys de 4 milions d'anys que existim els humans, quasi res davant dels 4.500 milions d'anys que té la Terra). Per als humans, el clima ha variat relativament poc des que existim. I poquíssim d'ençà que tenim registres històrics i memòria escrita. Per això resulta tan sorprenent el que passa ara: el clima varia tangiblement sota els nostres ulls. I també per això parlem de canvi climàtic, com si el canvi fos novetat. No ho és. La novetat és la rapidesa. I les conseqüències per als interessos de la nostra espècie. I la causa de tanta rapidesa.

Comencem per la causa, que in comptables estudis i verificacions han establert de manera inequívoca, malgrat l'obstinada *cerrilitat* d'alguns negacionistes. És l'abocament a l'atmosfera, en només dos segles, del carboni fòssilitzat durant dos-cents milions d'anys en forma de carbó, petroli o gas natural. El descobriment d'aquests fabulosos dipòsits donà ales físiques a la Revolució Industrial, que no hauria pogut tirar endavant només a força de llenya, rodes hidràuliques o molins de vent. Els combustibles fòssils han estat una benedicció. Però també una creu. En abocar tan de pressa a l'atmosfera el carboni fixat durant tants milions d'anys, hem incrementat significativament la concentració de diòxid de carboni atmosfèric, que en pocs anys ha passat de 280 ppm (parts per milió) a 410 ppm. La concentració de diòxid de carboni a l'atmosfera es va mantenir estable durant el mil·lenni anterior a la Revolució Industrial. Ho sabem del cert perquè en tenim registres en l'aire datable atrapat a les masses de gels permanents. Però va començar a pujar a partir de mitjan segle XIX: entre 1850 i 1950, passà de 290 a 330 ppm, fins a arribar als 410 ppm de l'actualitat. En efecte, ha arribat a 410 ppm i no para de pujar, a raó de 2 ppm anuals; tendencialment, superaria els 500-520 ppm devers l'any 2070.

Foto feta des del poblat ibèric de Castell. A la part inferior i tapada per les ones hi ha la platja dels Capellans i a l'esquerra la Foradada, també tapada pel fort onatge. Foto: Xavier Grañén

A causa d'aquesta concentració creixent de diòxid de carboni, s'ha exaltat l'efecte hivernacle i la temperatura mitjana del planeta, consegüentment, també ha anat pujant. La temperatura planetària mitjana, que fou de 13,5°C del segle X al segle XVIII, passà a ser de 13,8-14,0°C entre 1850 i 1950 i de 14,0-14,5°C entre 1950 i 2010. Si es manté la tendència, sobrepassarà els 15°C devers 2070. En els darrers cent anys, la temperatura mitjana de la superfície de la Terra ha augmentat en 1-2°C; així doncs, entre 1850 i 2050 l'augment haurà estat de l'ordre de 2-4°C. La relació d'aquests increments amb l'exaltació de l'efecte hivernacle ja no es pot continuar discutint. Tampoc no es poden discutir els canvis que aquest escalfament global de l'atmosfera indueix sobre els climes locals. La seva correlació amb la crema de combustibles fòssils, tampoc. Això no obsta perquè les emissions de metà lligades a l'activitat agropecuària tinguin també la seva importància, però són de l'ordre que són i des de fa molts anys.

Tots aquests increments de la temperatura representen una modificació climàtica en ells mateixos, naturalment, però la seva importància va molt més enllà. El que aquest augment provoca, i sobretot provocarà, són variacions considerables en el règim atmosfèric i en els règims de corrents marins, cosa que es tradueix en importants pertorbacions meteorològiques (desplaçament dels anticiclons, canvis en els règims de pluges, alteracions de l'estacionalitat...). Altrament, aquest increment tèrmic també

incideix de forma directa sobre els gels continentals, que ja han començat a fondre's parcialment. Els gels continentals, concentrats sobretot a l'Antàrtida i a Grenlàndia, representen l'1,7% de tota l'aigua dolça del món. En termes percentuals és poc, però en valor absolut aquest 1,7% significa 24 milions de km³, una massa ingent. La fusió de tota o bona part d'aquesta massa comportaria, en cinquanta o seixanta anys, una pujada del nivell marí de 20 a 200 cm, segons la quantitat de gel fos. Per contra, la fosa de l'aigua marina glaçada de l'oceà Àrtic, que ja és molt evident, no provocarà variacions en el nivell del mar, perquè aquest gel ja es troba dins de l'aigua i no farà variar el volum oceànic. Sí que en farà variar la temperatura i, de retruc la intensitat i distribució dels corrents, els quals són corresponents, a son torn, del clima imperant a cada lloc.

Aquest conjunt de pertorbacions constitueixen el veritable canvi climàtic, amb tot un reguitzell de derivades que afecten la manera com els humans ens havíem instal·lat en el planeta (donant per fet que el clima de cada lloc era el que era i per sempre...). En efecte, aquests canvis no tenen gaire transcendència per a la biosfera, que ja ha viscut situacions comparables en altres èpoques geològiques, però molta per a les estratègies humanes sobre l'ús del planeta: afectació de les zones litorals (especialment a les illes oceàniques), canvis en les potencialitats agronòmiques, modificacions en les pautes de climatització, variacions en la disponibilitat d'aigua

P I N T U R A
D E C O R A C I Ó

PINTURES JOVIC, S.C.

Tels. 629 37 40 10 - 609 36 79 82
e-mail: pinturesjovic@gmail.com
www.pinturesjovic.com
17200 PALAFRUGELL (Girona)

Foto feta des del poblat ibèric de Castell. Foto: Xavier Grañén

dolça, desertització, huracans, redistribució de determinades malalties, etc. Són trasbalsos menors en termes planetaris, de molta menys entitat que episodis ja viscuts pel planeta, com les glaciacions, però transcendents per als humans, perquè hem acabat ocupant tota la Terra i hem desenvolupat estratègies específiques a cada punt, precisament en funció de les condicions climàtiques fins ara imperants.

Aquests canvis biosfèricament menors i antròpicament transcendents són usualment presentats com un problema ecològic. No són un problema ecològic, sinó socioambiental, és a dir econòmic. L'ecologisme n'ha fet bandera, mentre que la política se n'ha desentès, o quasi, fins fa quatre dies. Els promotors del Protocol de Kioto serien l'excepció. Per això els polítics i molts agents econòmics trobaven els principis del protocol exagerats, mentre que els ecologistes els titllaven de descafeïnats. Ni una cosa ni l'altra. La veritat és que el discurs del Protocol de Kioto situà la reflexió en una lògica diferent, per damunt del tradicional esquema simplista de la dreta i l'esquerra pledejant en un ring orfe de continguts socioambientals, una lluita superada per les circumstàncies, corresponent a uns esquemes del segle XIX passats a la història. Finalment ens hem adonat que la iniquitat més gran del segle XXI és privar els humans dels sistema socioambiental construït entre tots durant segles. Això desestructura el sistema productiu, té costos econòmics enormes i afecta greument l'imaginari dels pobles.

L'any pluviomètric (de l'inici de la tardor al final de l'estiu) 2017-2018 ha estat a Catalunya dels més nivosos i contrastats de què es té constància: el quart any més sec de la sèrie de 111 anys disponible

a l'Observatori de l'Ebre i el més plujós de la sèrie de 68 anys disponible a Vielha. Les pluges de 2018 (gener a desembre) han batut rècords, amb més de 1.200 l/m² a moltes zones de la meitat septentrional (fins a 2.000 l/m² en punts dels Pirineus). Aquestes xifres superen el marge normal d'oscil·lació respecte de la mitjana que és pròpia de l'incert clima mediterrani i constitueixen una anomalia objectiva. Una anomalia simplement meteorològica o una manifestació clara de canvi climàtic? Segurament totes dues coses alhora, perquè la realitat és complexa i el nombre de factors en joc, molt gran.

Molt gran, en efecte. Als factors planetaris i antròpics que ja hem comentat, cal afegir encara els solars. De mitjana, i en termes energètics, la radiació que la Terra rep del Sol (l'anomenada constant solar) és de 1.366 W/m², però les taques solars i altres fenòmens fan que aquesta constant sigui, en rigor, una variable, car experimenta variacions de $\pm 0,1\%$. No és gaire, però aquesta oscil·lació probablement també té algun efecte sobre el clima. I també afecten el clima les erupcions volcàniques, perquè aboquen a l'engròs gasos i partícules a l'atmosfera. En tot cas, la incidència sobre el sistema atmosfèric d'aquests 410 ppm de diòxid de carboni respecte de les 280 ppm que hi havia en els segles anteriors és incontestable. És incontestable i en bona mesura resultat de l'acció humana. Unes 410 ppm sens dubte responsables principals de l'escalfament atmosfèric global i dels subsegüents canvis en els climes locals.

Per tot plegat, el concepte d'antropocè (període geològic marcat per la influència humana) està plenament justificat. Mai fins ara les actuacions de cap espècie havien modificat tant la superfície pla-

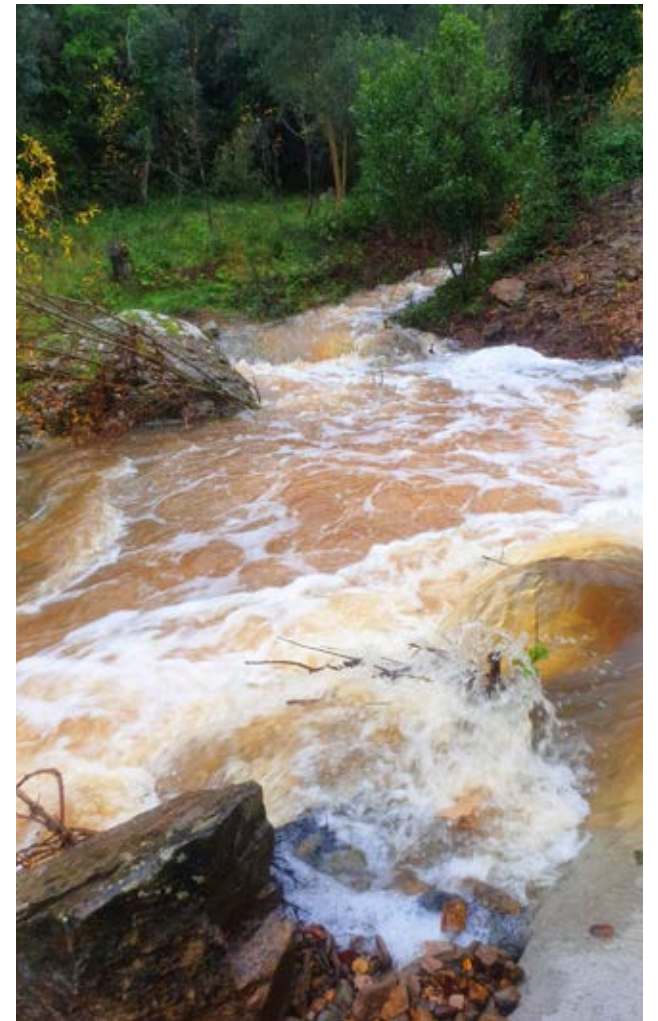
netària i, menys encara, alterat la composició de l'atmosfera. De subjectes passius, els humans hem passat a ser agents planetaris actius. Primer, a favor nostre; ara, en contra de tothom. Tenim una activitat econòmica mundialitzada i una contaminació atmosfèrica globalitzada. És una mala combinació. Significa que actuem a nivell mundial amb mentalitat local, de manera que les nostres accions locals tenen efectes negatius globals. El canvi climàtic d'arrel antròpica que es troba en curs és el més clar exponent del problema: el provoquem entre tots sense que se'n senti responsable ningú i perjudica tothom.

A aquestes alçades, l'objectiu no és tant identificar culpables com trobar solucions. No sabem com es manifestarà el canvi en cada lloc concret, ignorem si hi farà més fred o més calor, si hi plourà més o si s'hi patirà sequera. No sabem quins flagells o maltempsades s'abatran aquí o allà. Sí que sabem que totes aquestes coses passaran en un lloc o un altre, de manera que s'imposen dues directrius bàsiques: lluitar contra les causes per tal de minimitzar els efectes i adaptar-se a les noves condicions. La lluita passa per la descarbonació del sistema productiu i de l'automoció (captura d'energies lliures, electrificació global); l'adaptació, per la reinscripció en les noves condicions (obra pública, replantejament agronòmic, canvi dels models de vida). Aviat és dit. L'esforç haurà de ser proporcional a la magnitud de la tragèdia, que ja és, i sobretot serà, molt considerable: manca o excés d'aigua dolça, violència meteorològica (huracans, xafegades, sequeres...), reculada de la línia litoral, alteracions en les floracions i migracions animals, nou mapa de pandèmies... La pèrdua de platges i d'infraestructures litorals (ports, equipaments, depuradores, edificacions residencials i industrials...) pot arribar a ser catastròfica. Cal adonar-se que el canvi climàtic afecta sobretot els humans i que, sobretot, és un problema social i econòmic.

La complexitat i la incertesa seran més grans que mai en el món del segle XXI. El canvi climàtic ho acabarà de complicar. Fer-hi front comporta canviar

el model productiu i de consum, perquè el que hem heretat de la beneïda Revolució Industrial és justament el causant del problema i l'obstaculitzador de la solució. Segur que sabrem trobar una sortida o altra. El tema és a quin cost i amb quants sofriments. Com més aviat i més honestament ens hi posem, millor. De fet, ja fem tard.

Aquest article, cedit pel Dr. Ramon Folch, doctor en Biologia i Socioecòleg, va ser publicat a la *Revista de Catalunya* el novembre de 2018

Desbordament de la riera de la Font del Rei. Foto: Xavier Grañén

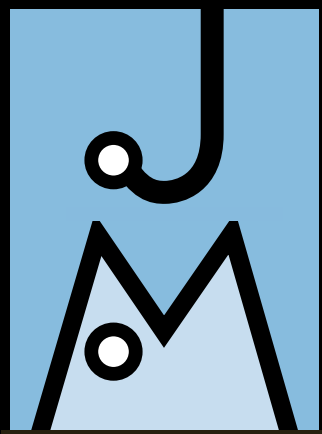

RAMON CROS

INSTAL·LACIONS

RAMON CROS CUGAT
Electricitat · Fontaneria · Calefacció

✉ instalcros@hotmail.com
☎ 606 455 800
C/Travesia de la riera n°5
17253 MONT-RAS - GIRONA

CA LA
PAQUITA

QUEVIURES I PA

C/ TORRES JONAMA, 53
17253 MONT-RAS

972 304 552
686 415 397

CONSTRUCCIONS
PUIGDAL, s.l.

obra nova
restauració
i reformes

C/ Pals, 66 - 17200 PALAFRUGELL
Tel. 651 99 10 35 - 872 26 63 62
cpuigdal@gmail.com
www.construcreform.es

AGRO MONT-RAS
Can Pantaleu

PRODUCTES ARTESANS
i NUTRICIÓ ANIMAL

CERVESA ARTESANA

MONTCAT
microcerveceria
FABRICACIÓ PRÒPIA
VENDA A L'AGROBOTIGA

Avinguda Catalunya, 32
MONT-RAS (BAIX EMPORDÀ)
Tel. 618 97 76 97

EL CALENDARI DELS PAGESOS

Pilar Giménez

Des de l'antiguitat, els pagesos s'han guiat per la lluna a l'hora de plantar, podar i recol·lectar, però des de l'any 1861 en què es publica el primer *Calendari dels Pagesos*, esdevé un referent i una excel·lent eina per a pagesos i hortolans.

Aquest almanac s'ha publicat sense interrupció des d'aleshores, fins i tot durant els anys de la guerra civil espanyola. Fins al 1940 surt en català, però a l'any següent ja és editat en castellà, amb el nom de *Calendario de los Payeses*. Cal destacar que l'any 1936, en preparar el calendari del 1937, no es va incloure el santoral degut a l'estat de revolució que hi havia al país.

Des de la seva primera edició fins ara hi ha hagut tres portades diferents, l'actual prové de l'any 1874, els dibuixos que hi figuren en l'actualitat són de l'any 1927 i pertanyen al dibuixant Ricard Opisso.

El 1961 l'edició commemora els 100 anys de la seva sortida al carrer. Finalment, mort el dictador, el 1976 torna a imprimir-se en català i n'augmenten les vendes. El 2011 se'n va fer una edició especial per commemorar-ne els 150 anys de la publicació i de servei a la pagesia.

Els pagesos d'abans mirant el cel sabien quin dia tindrien i si aniria bé o malament per a les collites, la pagesia sempre ha tingut el mateix amic i enemic: el temps. A vegades tot va bé i una ventada, una pedregada o una pluja fora de temps poden espatllar la feina de mesos i la collita esperada, ara la feina no és tan feixuga com abans, la maquinària ha facilitat molt els conreus i les prediccions meteorològiques també, alguns cultius es protegeixen per preservar-los de les inclemències atmosfèriques. Gràcies a les innovacions i la modernitat ara als pagesos ja no els cal mirar al cel per veure el temps que tindran, com feien els seus pares i avis, amb les noves tecnologies ja n'hi ha prou, però es curiós que la gent del camp continua confiant en el *Calendari dels Pagesos* que, dit també sia, encara que manté el seu encant amb la presentació de tants anys sí que s'ha modernitzat i ara el trobem a les xarxes: a la seva pàgina web i a Twitter.

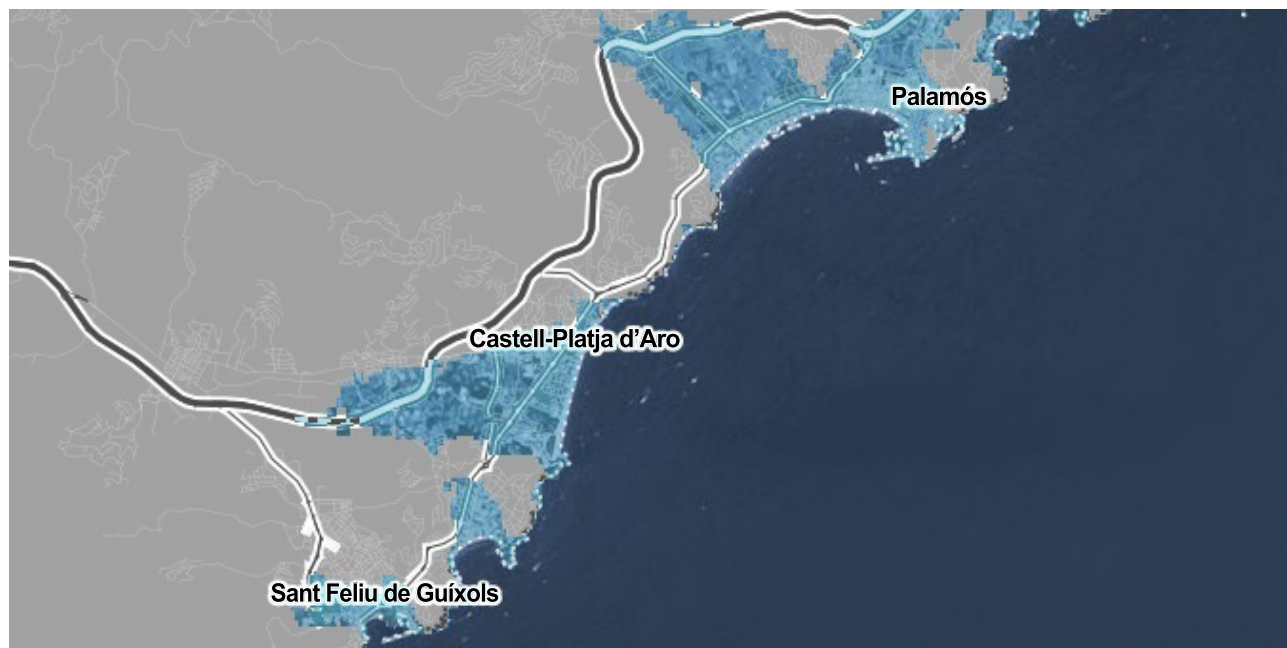
Calendari dels pagesos de l'any 1864. Wikipedia.

Quina informació es pot trobar en aquest calendari tan peculiar? Doncs des de com conrear un tros per sembrar-hi naps o cereals fins a quan i com podar els arbres fruiters perquè donin millors fruits, les herbes remeieres i com utilitzar-les, quins dies o mesos són més adients per sembrar el blat, la civada o la userda o bé quan plantar les tomateres, les pebroteres o les cols i els bròquils.

Aquesta petita però valuosa publicació està estructurada en mesos i cadascun té el seu dibuix corresponent a la tasca principal que s'ha de dur a terme, el que convé plantar o sembrar, recollir o trasplantar i consells adequats a l'època de l'any, a més d'informació astronòmica i cultural com les dites i refranys propis del mes i les tradicions catalanes.

ELS CANVIS EN EL NOSTRE ENTORN: PASSAT, PRESENT I FUTUR

M. Àngels Bernadet

Mapa obtingut a través del Diari de Girona digital

Mont-ras és un poble que amb el pas dels anys ha passat d'estar lligat a la terra, amb activitats agroramaderes, hortofructícoles, forestals i mineres, a adquirir des de fa algunes dècades una altra varietat ocupacional relacionada en bona mesura amb la proximitat al mar.

Estem immersos en un ritme de vida que aquests últims anys ens ha portat a gaudir d'un bon clima, d'una bona gastronomia, d'un bon paisatge... Però malauradament fa temps que el nostre entorn està patint canvis.

En els últims anys l'activitat agroramadera del poble s'ha reduït i queden pocs ramaders i agricultors professionals. En els últims vint anys Mont-ras ha passat de tenir unes 19 explotacions, majoritàriament professionals, a 6 (Can Salgas, Mas Petit, Mas Vidal, Can Biel, Can Martorell i Can Margarit). Els camps conreats pels nostres agricultors permeten tenir un paisatge endreçat i variat, però els últims anys aquest paisatge costa de mantenir, pel canvi climàtic. Les èpoques de sembra no han variat i es segueix aplicant el calendari de tota la vida, però la producció que se'n treu cada vegada és menor per la irregularitat en les pluges i en els litres caiguts. Això és un problema per a l'alimentació dels animals de producció i, en definitiva, per a la nostra.

En el món de l'hortofructicultura els canvis en la climatologia cada vegada ens donen temperatures més suaus, fet que desdibuixa el calendari de plantació, floració, maduració i recol·lecció. La vinya n'és un exemple clar, a Mont-ras. Als anys vuitanta es veremava cap a mitjans d'octubre i ara ja es fa a finals de setembre, si no es vol perdre la collita.

La fenologia és la branca de l'ecologia que descriu i estudia les relacions entre els factors climàtics i les manifestacions estacionals o periòdiques de les espècies (floració de les plantes, migració dels ocells, etc.). Un estudi a la Serra d'Almos (la Ribera d'Ebre) des del 1971 fins ara evidencia que s'ha avançat la data de la floració i de la maduració del fruit de diferents espècies vegetals (albercoquer, cirerer, olivera, vinya...), mentre que s'ha endarrerit la data de caiguda de les fulles. Aquest canvi s'ha vist que està més relacionat amb la temperatura que amb les precipitacions.

Actualment el sector turístic és una part molt important en la nostra zona, però a la vegada és especialment sensible al canvi climàtic. Un bon clima és un factor d'atracció clau per al turisme de sol i platja, i els canvis climàtics poden afectar l'estètica dels paisatges i derivar en la desaparició de determinats recursos (platges, inundacions de pobles costaners...). El princi-

Cala S'Alguer (Palamós) després del temporal Glòria. Foto: Alexandra Ulpá

pal risc és l'erosió, la regressió i fins i tot la desaparició de les platges degut a l'augment del nivell del mar i als efectes de temporals i avingudes de rieres.

Temperatura

Segons l'informe MedECC (*Mediterranean Experts on Climate and environmental Change*) del 2019, la conca mediterrània és un dels principals focus de canvi climàtic i mediambiental, ja que s'ha escalfat aproximadament 1,5 graus des de l'època preindustrial. A més a més, si no prenem mesures,

l'augment de la temperatura d'algunes subregions podria superar possiblement els 3,8 graus el 2100.

La variació de la temperatura mitjana de l'aire a Catalunya per al període 1950-2018 evidencia l'augment de dies càlids i la disminució de dies freds.

A l'Estartit, els registres continus de la temperatura de l'aigua del mar a diferents profunditats des de 1974 constaten que la temperatura ha augmentat a un ritme de +0,31 °C/decenni en superfície i a un +0,19 °C/decenni als 80 m de profunditat.

C/ Torroella, 144
17200 Palafrugell (Girona)
carnisseriacanribas@gmail.com
Telèfon: 972 30 69 44
Whatsapp: 650 888 745

@can_ribas
/CanRibas2019

CERÀMIQUES

Crta. Palamós a la Bisbal C-31 Km.330 17253 MONT-RAS
tel·l i fax 972302571 email ceramiqueslaciutadella@gmail.com

Narcís Gaviña PINTURES

Mòbil 609 41 51 01
C/ Pujada Cucala, 22
17253 MONT-RAS

Promediter, s.l.

PROMOCIONS I CONSTRUCCIONS

Carrer Torroella, 116 C
17200 - Palafrugell
Telèfon 972 30 51 54
promediter@telefonica.net

MAYPE

DEIXA'T PORTAR!

TRANSPORT PUNTUAL, PORTA A PORTA, SENSE PREOCUPACIONS

Serveis personalitzats de qualitat, a preus assequibles, amb conductors professionals

TRASLLATS A / DES DE AEROPORTS, ESTACIONS DE TREN I PORTS
Et recollim puntualment al lloc indicat.

EMPRESES

Beneficia't de la nostra experiència logística perquè la organització de les teves reunions i esdeveniments sigui tot un èxit.

TURISME ACTIU

Especialistes en trasllats de golf, neu, ciclisme i senderisme. Tenim els recursos necessaris per el desplaçament tant de grups com individuals.

COSTA BRAVA LUXURYCARS

Lloguer de cotxes de luxe amb conductor a la COSTA BRAVA

TRASLLATS A / DES DE
AEROPORTS, ESTACIONS I PORTS

DISPOSICIONS DE LA
FLOTA EL TEMPS QUE NECESSITI

ASSESSORAMENT DE FORMA
PERSONALITZADA PER EVENTS

COSTA BRAVA
LUXURYCARS

C/Lluís Companys, 4 - Local 1
17200 Palafrugell (Girona)
T +34 872 22 02 02
info@costabraluxurycars.com
www.costabraluxurycars.com

Nivell del mar

El nivell del mar mostra una tendència a augmentar a la zona del Baix Empordà de +3,3 cm/decenni en el període de 1990 a 2018. L'augment del nivell del mar, encara que s'estima que ha estat baix fins ara, podria superar el metre l'any 2100.

Precipitacions

La tendència mitjana de la precipitació anual al conjunt de Catalunya per al període 1950-2017 presenta un valor negatiu de -2,1%/decenni.

A Mont-ras des del 2004 fins ara, el Sr. Quico Bagué ha estat recollint i anotant les dades de pluviometria del nostre poble. L'any 2010 es mostra com l'any amb més litres d'aigua recollits: 1.055. Mentre que el 2015 és l'any amb menys precipitació: 361,5 litres. Quant als litres repartits per mesos, veiem que el mes d'octubre és el més plujos, i el mes de juny el menys.

Biodiversitat

La conca mediterrània és un dels punts més importants de biodiversitat del món, però molts ecosistemes estan amenaçats pel canvi climàtic.

Els canvis inclouen la degradació dels boscos i la pèrdua de zones humides, però també la pèrdua d'hàbitats oberts o terrenys de cultiu, a causa de l'abandonament de l'agropasturatge. La inundació i la intrusió d'aigua salada afectaran molts aiguamolls costaners i trencaran el seu delicat equilibri.

Durant les últimes dècades, l'abast i la intensitat dels brots de meduses s'han vist afavorits per l'augment de la temperatura de l'aigua, cosa que ha convertit aquesta espècie en una plaga. I la invasió de mosquits tigre (*Aedes albopictus*) es veu incrementada pels canvis en el clima i el medi ambient.

Seguretat alimentària

La demanda d'aliments augmentarà a causa del creixement de la població, i es patirà escassetat quan disminueixin les collites i el rendiment de la pesca i el bestiar.

La salut humana també es veurà afectada, sobretot la dels grups de població vulnerables, com la gent gran, els joves i els més pobres.

Malauradament ens haurem d'anar acostumant a una variació del nostre clima en què les diferents estacions de l'any que coneixem cada vegada seran més poc diferenciades i seran més freqüents els fenòmens extrems, climatològicament parlant. Recordem el pas del Glòria el mes de gener passat.

Platja de Castell (Palamós) després del temporal Glòria.
Foto: Alexandra Ulpat

Bibliografia

<http://cads.gencat.cat/web/.content/Documents/Publicacions/tercer-informe-sobre-canvi-climatic-catalunya/1part/4-Evolucio-recent-de-la-temperatura-la-precipitacio-i-altres-variables-climatiques-a-Catalunya.pdf>

<https://canviclimatic.gencat.cat/ca/canvi/evidencies/>

https://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2019/10/MedECC-Booklet_EN_WEB.pdf

<https://www.elpuntavui.cat/territori/article/11-mediambient/1678523-la-mar-mediterrania-s-escalfa-un-20-mes-rapid-que-la-resta-del-mon.html>

<https://www.palafrugell.cat/la-ciutat/un-passeig-per-la-historia/el-turisme-i-tot-el-que-segui>

https://www.gencat.cat/mediamb/publicacions/Estudis/EDIS_sector_turisme.pdf

DESINFECCIÓ AUTOMÀTICA Sistema **DESINFEC-SP**

DESINFEC-SP desinfecta diàriament i de manera automàtica el teu establiment amb el nostre equip de micronebulització apte per a locals des de 20 m² fins a 1.500 m².

Programem l'equip perquè en les hores nocturnes i sense vigilància personal pugueu trobar al matí següent un ambient desinfectat, per acollir tant els vostres clients com els treballadors, i amb les màximes garanties de **desinfecció** i **seguretat**.

Únicament fem servir desinfectants viricides registrats al Ministeri de Sanitat i que són efectius contra la Covid-19 – SARS-COV2.

Certifiquem el servei, ja que som una empresa registrada per la Generalitat de Catalunya **ROESB 0007CAT-Egi** i tenim més de 30 anys d'experiència.

EVITA RISCOS, PROTEGEIX EL TEU NEGOCI

www.protermit.es

Contacte Tel. 621 21 28 25

merserveis1@gmail.com

ESPADA

**PINTURES
PARAMENT
MOBLE
BRICOLATGE**

**FERRETERIA
JARDINERIA
JARDÍ**

Tel. 972 30 09 54
c/ Torres Jonama, 42 - 17200 Palafrugell
www.ferreteriaespada.com

LA GRIP ESPANYOLA

Fundació Josep Pla.

"8 de març. - Com que hi ha tanta grip, han hagut de clausurar la Universitat. D'ençà d'aquest fet, el meu germà i jo vivim a casa, a Palafrugell, amb la família. Som dos estudiants desvagats. El meu germà, que és un gran afeccionat a jugar a futbol -malgrat haver-s'hi ja trencat un braç i una cama-, el veig purament a les hores de repàs. Ell fa la seva vida. Jo vaig tirant. No enyoro pas Barcelona i menys la Universitat. La vida de poble, amb els amics que hi tinc, m'agrada."

Josep Pla. *El quadern gris*, OC I, 87

"14 de març. - Ara, finalment, dona gust de viure a Catalunya. La unanimitat és completa. Tothom està d'acord. Tots hem tingut, tenim o tindrem, indefectiblement, la grip."

Josep Pla. *El quadern gris*, OC I, 104

"18 d'octubre. - La grip fa terribles estralls. La família ens hem hagut de partir, per anar als enterraments. A la Bisbal, hi ha hagut el de Marià de Linares. A Palafrugell, el d'una filla de divuit anys (una flor de criatura) de la família S. He anat a la Bisbal."

Josep Pla. *El quadern gris*, OC I, 379

Josep Pla davant la seva biblioteca. Mas Pla, Llofriu, 1922. Autor desconegut. Fundació Josep Pla.

"Llegeixo al diari, que la Universitat es reobrirà el deu de gener. Així, doncs, el dia de tornar a Barcelona s'acosta. Hi penso amb ànsia -que al capdavall es converteix en indiferència."

Josep Pla. *El quadern gris*, OC I, 454

PELOKERO@S

Estilista Perruquera **SANDRA**

669 127 268

sandra r

pelokeras

perruqueria a domicili

Llavia i Serra 26 Tel. 972611260
17200 Palafrugell
www.distronic.tv
distronic@distronic.tv

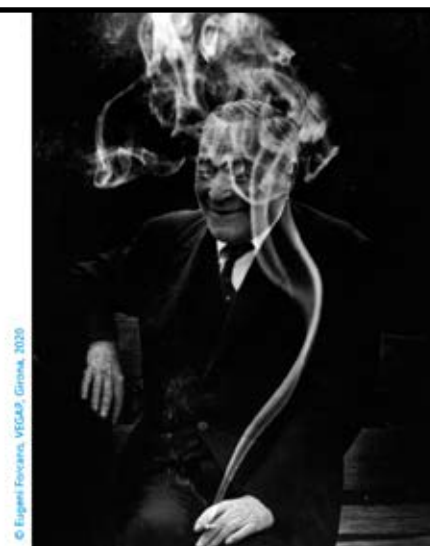
**JOSEP PLA
VIST PER
EUGENI FORCANO**

Josep Pla
FUNDACIÓ

**Exposició
a la Fundació Josep Pla**

De l'1 d'agost de 2020 al 2 de maig de 2021

dins la XI Biennial de Fotografia Xavier Miserachs
01.08 - 01.10.20

El temporal Glòria batent amb força contra l'embarcador del Mas Juny a la platja de Castell. Gener 2020.
Fotografia: Xavier Grañén

PATRIMONI EMBARDISSAT

Isabel Corominola Juscafresa

Barraca d'en Masias, interior. Foto: Isabel Corominola

Les boscúries de Bumalera amaguen una barraqueta espatllada. En aquest paratge enfilat a les carenes de les Gavarres, just sobre Mont-ras, s'hi oculten modestes relíquies d'arquitectura vernacular. El cúmul de petiteses que s'hi apleguen les fa atractives.

A pocs metres d'aquesta barraqueta hi sobreui el pont d'en Mató, humil estructura que travessa el torrent dels Aigualosos, homenatjat a *La Torre Ferrera* núm. 9.

En Josep Vidal i en *Franciscu* Marquès, mont-rasencs que coneixen bé aquests viarany, recorden quan la barraca d'en Masias era guardiana d'un olivar. Els orígens del nom són tan remots que no els he pogut referenciar. A Mont-ras hi ha una casa de pagès homònima però no hi he trobat cap relació explícita.

Del vell olivar no en queda cap rastre, a tot estirar algun rebroll tendre. El minúscul espai mig afo-gat per la vegetació és de mal trobar si no te'n fan cinc cèntims. El vell casinyot es troba enfilat sobre el corriol que va del coll de Busqueta a la font del Rei, està arrambat a una roca natural integrada entre els murs del minse perímetre. Tres troncs que molt bé podrien ser d'olivera sostenen la llinda de la porta, el buscalt exterior és tort, mal afaïçonat s'enquibeix entre les pe-

dres de la façana aportant una originalitat excèntrica, no se sap si improvisada o intencionada.

Avui hi he pujat amb la Teresa de Can Cremany; la *Tresa* té un do natural per orientar-se a bosc i m'ha assenyalat la barraca embardissada quan jo, distreta, ja hi passava de llarg. Hi entrem, no hi ha porta, ens trobem a cel obert. Fa temps que les teules folrades de molsa encatifen el terra, i el líquen invasor emmoqueta les pedres de les parets. La campana de la petita llar ha sobreviscut, tres teules mal comptades la protegeixen. A l'entrada hi ha una galleda amb el cul foradat, tot plegat sembla de fireta. Allà dins, tot és diminut; tres persones hi devien semblar multitud.

La cruïlla de camins que hi ha ben a prop absorbia el pas de bosquetans, carboners, traginers... En *Franciscu* Marquès recorda quan hi passava amb el seu pare fent camí cap a Ca l'Estanyet i a Cal Carony, hi anaven a matar el porc. Molts d'aquells oficis s'anaren esfumant quan l'abandó i la solitud envaïren les Gavarres, també desaparegué el vell olivar. Però ens queda per esbrinar quin va ser l'últim alè de la barraca d'en Masias. Els tertulians de Mont-ras divaguen entre dubtes de si en els últims temps aquestes parets miserables i solitàries van acollir l'ofici més vell del món. N'hi ha que diuen que una dona rebia la

clientela aquí dalt, n'hi ha que afirmen que era més avall, en un altre casalot.

Deixem aquest refugi amb els hostes que l'ocupen ara: el vent, la pluja, la rosada, el sol i el serè. Algunes nits hi arriba una convidada d'excepció: la lluna plena, a la dama de nit no li cal permís per entrar al barracot. Una ironia mal dissimulada em fa escriure que és la mateixa lluna que feia brillar el marbre de rics palaus orientals, la mateixa que s'emmirallava en les fonts de somni d'aquells fantàstics contes que la Xahrazad encadenava a *Les mil i una nits*. En la versió íntegra, sense censura, del traductor francès Joseph Charles Mardrus (editada entre 1899 i 1903), la lluna és erigida com a cànon de beutat. Aquells albergs de plaer lasciui habitats per fràgils donzelles, fadrins tendres, efebus perfectes, tot aquell súmmum de bellesa que apareix en aquesta obra traduïda de l'àrab, és comparat amb la venustat de la lluna.

Mentre baixem d'aquest cul de món, la lluna es va imposant. La seva resplendor s'esmuny pels racons de l'humil refugi gavarrenc. Fa mil i una nits, i unes quantes més, que la blancor del satèl·lit banya la rústega nuesa dels seus murs.

El cúmul de petiteses d'aquest palauet des-tronat crea una sinergia que ens crida a pujar-hi de tant en tant. Aquesta exhibició de genuïna senzillesa revifa els ànims.

Creant rusticitat al segle XXI

Continuem pels cims de les Gavarres, saltant de puig en puig i creuant línies terminals ens plantem en territori veí. Ens trobem a la cota més alta del puig Cargol, a 360 m. La Cati Bohigas i jo hi venim a veure una altra barraca.

Barraca d'en Joan Costa. Paratge d'Alt al Jonc, Palamós. Foto: Isabel Corominola

Portem els papers molls, les referències per trobar-la són analògiques i, per tant, imprecises. Deixem la pista forestal i entrem en un corriol amb sotabosc espès a cada costat; ens hauria de dur a la barraca d'en Joan Costa. Davant els dubtes, truquem en Joan. Anem bé, el camí baixa cap a llevant, ens diu que a poques passes hem de trobar una sureda neta.

Com una eruga, un quad s'arrapa a poc a poc per un camí costerut, s'enfila per una rampa que salva un fort desnivell. En Joan arriba sense estridències, a poc a poc, respectant aquest santuari natural. Des de la clariana on som, es divisa el mar, el port de Palamós, l'*sky line* de Sant Antoni i Torre Valentina. Ens trobem a la cota més alta del municipi de Palamós, a 320 m, al paratge d'Alt al Jonc. En Joan se sent orgullós de ser-ne l'amo. Ens fa notar que el desnivell és tan acusat que ens podríem llençar en parapent i planar sobre els grans comals que forma la muntanya del puig Cargol.

Enmig de pau i solitud com un anacoreta a hores perdudes, estassant el sotabosc, en Joan ha estat obsequiat amb la riquesa patrimonial d'aquest terreny.

La primera troballa va ser un munt de pedres d'una barraca enrunada. Ara, en Joan ressuscita aquest petit patrimoni. Ho fa a la seva manera, emprant l'experiència de tota una vida d'ofici de paleta, après de ben jove al costat del pare. La barraca va retornant a la vida impecablement ben dreçada amb pedra seca.

És tot un art la manera com aquest paleta jubilat ha salvat la irregularitat de les pedres rústegues anivellant el mur estratègicament amb pedretes entaforades fent de tascó, sempre procurant que la paret escupi l'aigua cap enfora. En Joan Costa ens va descobrint trucs i tècniques amagades. Per salvar l'alçada ha muntat una bastida artesanal: un tronc apuntalat en un orifici de la paret i lligat a un petit suro. La paret té un gruix considerable, en realitat són dos murs

aixecats paral·lelament amb el buit del mig omplert de pedruscall petit.

La forma circular de la barraca podria simular una petita torre. M'encapritxo a retre un senzill homenatge a una torre de Mont-ras, la de Can Niell, de Canyelles. L'Enriqueta Juscafresa, la dona d'en Joan, quan entri al petit aixopluc dalt la carena del puig Cargol, recordarà la torre del vell mas de Canyelles on es va fer gran, i el *quarto* custodiat per aquell baluard on va arrencar el primer plor.

En Joan ens assenyala una fita. Va aparèixer mentre esbrossava. Està plantada a la banda nord de l'esplanada, vora el sotabosc. Es tracta del terme que marca els límits dels municipis de Calonge i Palamós. És molt possible que datï de l'any 1860. Pere Trijueque, historiador palamosí, en fa referència en el seu llibre *El termenal de Palamós (II)*: "Es tracta d'un prisma rectangular de granit de 26 x 11 cm de base i 50 cm d'alçada. Inscripcions: a la cara est, "BILAROMA", i a l'oest, "CALONGA". Segons esmenta Trijueque, d'aquest terme se'n va fer un reconeixement l'any 1924 i un altre el 9 de març de 1944, dos anys després de la unió dels municipis de Palamós i Sant Joan de Palamós (antic Vila-romà). Aleshores el puig devia estar net de vegetació, la descripció visual detalla què es distingia pel vessant de llevant: puig Montagut, Santa Caterina, Sant Sebastià i Palafrugell, i pel vessant del sud: Palamós i Sant Antoni de Calonge.

Deixem aquesta clariana de bosc, una mena de *place de l'Étoile* silvestre on desemboquen sis corriols, i també, com en la famosa plaça parisenca, hi senyoreja un monument al bell mig.

Agafant un d'aquests caminets, a poques passes vers llevant, apareix una altra clariana i la història es repeteix. Hi ha un piló de pedres, algunes de mida considerable, i just al costat es conserva encara un mur de pedra seca. Podrien ser les restes d'una barraca de vinya. Aquest vell patrimoni desafia en Joan Costa a continuar la seva obra artesanal: revifar aquestes relíquies etnològiques enmig de la

natura. En aquest segle XXI tan pragmàtic, conservar i crear patrimoni rústic esdevindrà una preuada fermança de coneixement per a la posteritat.

Què més bé que les sàvies paraules de Goethe per posar-hi rúbrica: "... qui immediatament després retorna a la natura i és capaç de veure-hi, retrobar-hi i llegir-hi tot allò que els altres hi han descobert i més o menys imitat, sent que el seu esperit s'eixampla i va purificant-se fins a copsar amb la màxima claredat el concepte d'art i naturalesa. Jo tampoc descansaré fins que això no deixi d'ésser només paraula i tradició per a convertir-se en idea viva." Johann Wolfgang von Goethe. *Italianische Reise (Viatge a Itàlia, 27 de juny de 1787)*.

Cataus de guerra - El refugi d'en Rafael Martí Julià

Deixem les barraques dalt dels cims i baixem cap al paratge del Belitrà de Sant Joan de Palamós, passarem pel mas on va néixer la Cati Bohigas, companya de caminades. El Mas Salvà (popularment conegut com Mas Subà) queda arredossat sota el puig d'Arbúcies, contrafort del puig Cargol.

Aquest mas, que data del segle XIV segons l'historiador Pere Trijueque, era domini del senyoriu del monestir de Sant Feliu de Guíxols. Hi arribem per un camí molt antic, "eix de comunicació entre Vall-llobrega i Calonge pel coll de Fons". Avui està dedicat a hostatgeria, lligat amb l'espai enològic del Mas Brugarol de la vall de Bell-lloc.

A prop del mas, la Cati m'ensenya el camp del Palau. El seu pare, en Benet Bohigas, hi solia plantar cigrons, ara és una vinya. Al marge hi veiem els vestigis d'un assentament romà que Trijueque descriu així: "hi ha les restes d'una gran casa al lloc anomenat Palau a Belitrà, de la qual queda un tros de mur, paviment i moltes teules engrunades." Tenim sort, han remogut terra i podem observar alguns fragments de ceràmica.

Les velles parets del Mas Salvà ens saluden arran de camí, ens enfilem al marge oposat per trepitjar les toves argiloses de l'era, al costat mateix, l'alzina centenària del Mas Subà xiuxiueja vells records a la Cati.

Rosa i Cati Bohigas amb les cosines Pepita i Glòria Martí, davant el torrent del Mas Subà. Foto: Col·lecció Cati Bohigas

Els avis materns, en Gabriel Martí i la Caterina Julià, amb l'Eulàlia, de sis anys, hi van entrar de masovers als anys 20 del segle passat. Al mas hi van néixer en Rafel, la Maria, que visqué poc temps i en Pitu.

L'Eulàlia, la mare de la Cati, era la gran. Quan va esclatar la guerra tenia vint-i-dos anys. El Mas Subà es va omplir de refugiats, s'hi van acollir més de seixanta palamosins. Un dels bombardejos del temut *Canarias*, va escabotar la paret de la quadra, per sort sense causar víctimes.

En Rafel era jove net, no li tocava anar a files. Durant mesos es va entretenir fent un refugi segur, a prop del mas. Va borrar un catau a la riba del petit torrent que flanqueja la casa. El noi del Mas Subà va tenir temps de perfeccionar el seu refugi dotant-lo d'esgraons a l'interior i amb cabuda per a tres o quatre persones.

El catau no el podem veure, les diverses transformacions del quintà del mas han modificat la llera del torrent deixant enterrat el refugi d'en Rafel. La Cati recorda haver vist, de petita, la boca d'entrada mig tapada per les bardisses.

En Rafel va tenir mala sort, tenia dinou anys quan va ser reclutat i destinat a un quarter de Barcelona. El disset de març de 1938, a les dues de la tarda, un camió de l'exèrcit del Vuitè Batalló de Transport Automòbil, carregat amb vint-i-dos soldats, entre ells en Rafel, es desplaçava per la ciutat quan va ser bombardejat a l'alçada de la Gran Via, cantonada carrer Balmes. Sembla ser que el camió duia material explosiu. Segons un article de Joan J. Maluquer, enginyer, especialitzat en aviació, publicat l'any 1981, a *Historia y Vida*, núm. 154, el camió havia sortit del castell de Montjuïc i es dirigia al parc d'Enginyers, instal·lat a l'estació de la Sagrera. Es va aturar a la caserna Durruti (Lepanto) a fer gestions i prosseguí el fatal trajecte. No hi va haver supervivents.

Els bombardejos dels dies 16, 17 i 18 de març han passat a la història com els més cruents que va patir Barcelona perpetrats per l'aviació legionària italiana. Els italians tenien la base a l'illa de Mallorca i obeïen ordres directes de Mussolini amb la connivència del general Franco.

En Rafael Martí Julià apareix en el llistat de víctimes que la Generalitat va fer públic el vint-i-sis de març del 1938. Dos mesos i mig després, el set de juny, els pares rebien el comunicat oficial amb la data i el lloc de la mort del fill, però cap referència sobre les restes del noi del Mas Subà. El silenci es fa evident.

Mentrestant, al mas anaven passant les penúries que pautava la guerra. Ja quasi al final, patirien un nou ensurt: eren temps desesperats, l'exèrcit republicà reclutava pares de família per enfortir la retirada. En deien la Quinta del Sac, ja no quedaven motxilles, i aquells reclutes d'edat madura anaven al front amb un sac. Pel camí del Mas Subà s'acostava una brigada. En Gabriel es va amagar a la *païssa*. L'Eulàlia es va quadrar davant la porta, decidida a aturar els soldats. La família Martí havia pagat un preu massa alt, la guerra s'havia endut el germà per sempre més. El pare era el puntal de la família. La noia va aguantar ferma l'envit dels milicians i, convincent, va aconseguir que aquells combatents se n'anessin de buit.

En Gabriel Martí era un pagès ordenat, anotava els comptes en el popular dietari Manelic. La Cati el té ben guardat, s'hi poden tafanejar els tractes de bestiar, els pagaments als jornalers i els dos parells de pollastres que havia de donar a la mestressa a final d'any. També, a data vint-i-u de maig de 1939, hi ha inventariats els bitllets de curs legal amb els números de sèrie corresponents que van salvaguardar durant la guerra. L'avi Gabriel del Mas Subà va morir el juny de 1966. Dos anys abans, la mestressa del mas, Concepció Casamor i Bas, havia renovat el contracte de parceria amb el gendre, en Benet Bohigas, i la filla, l'Eulàlia Martí. En aquest document hi queden ben especificats els camps de conreu del mas, escampats pel territori de Vila-romà.

Els germans Eulàlia i Rafel. Foto: Col·lecció Cati Bohigas

Camí del Mas Resplandis, 7 - Polígon Industrial Riera d'Esclanyà
17213 Esclanyà (Girona)

T. 972 61 24 26 - F. 972 61 24 62
jabonester@xarxacontrol.es

La Cati Bohigas i en Peris davant els vells murs del Mas Subà.
Foto: Núria Clara

Millors temps van atrapar els fills de l'Eulàlia i d'en Benet, nascuts a les dècades dels 40 i 50: la Cati i els germans grans, en Rafel i la Rosa, van créixer al Mas Subà fins que, a principis dels anys 70, es traslladaren a vila. Els records d'aquella època perduren. La Rosa és la que més recorda l'arribada de l'electricitat, tot just l'any 1967. S'havien acabat aquells vespres tristos brodant roba sota el llum de *carburo*; i la mare deixaria de rentar al safareig o a la riera de la Bell-lloc, prop de la casa, on l'aigua era neta i les pedres feien de llosa per estovar la roba.

Una anècdota planeja a la memòria dels germans. El mas queda lluny de vila, havien de fer una gran caminada fins a col·legi. No han oblidat aquella garsa lladregota que a l'alçada del mas de la Pietat, empaïtava l'esmorzar d'en Rafel. L'au tenia la mida presa al noi, cada matí espicassava el pa del vailet, fins que l'avi Gabriel va posar-hi remei amb l'escopeta.

La vida de pagès ha deixat petja en els fills de l'Eulàlia i d'en Benet. La Cati sovinteja el paratge, s'hi sent com a casa. El mas és enlairat, la vista és alegre, es veu el mar, i les fulles de la vella alzina, com sempre, dansen al so del vent i d'una sardana:

"... prop de la masia que vigila/ les terres que s'escampen als seus peus.../Una alzina centenària/ hi sojorna dia i nit/ amb les branques que s'enlairen/ buscant sempre l'infinit.../Vella alzina centenària/ aixopluc del vianant/ i del pagès que treballa/ matí i tarda rostollant/ o empunyant la seva dalla/ mentre el ramat va pasturant./ Aquest terror ple d'ufana/ verger de nostre Empordà,/ bella, rica, noble plana/ que és bressol de la sardana,/ racó de terra que donà/ aquesta alzina sobirana/ a redós de tramuntana/ a la vora del Mas Subà."

Fragment de la sardana "Sota l'alsina del Mas Subà".

Autor de la música: Lluís Duran i Massaguer; autor de la lletra: Josep Casas i Busquets. Estrenada a Palamós, el 19-nov-1994.
<https://portalsardanista.cat/enciclopedia/lletres/1/6104/2189>

El catau de Torrentbò

De Mont-ras hem sortit i a Mont-ras tornem. Arran del camí de Vall-llobrega, antiga via d'entrada al municipi, hi ha una casa de pagès coneguda com a Ca l'Aragonès. Fa quasi dos segles, un jornaler vingut de Terol, en Manuel Marqués Montalá casat amb la mont-rasenca, Francesca Rocas Avellí, va iniciar una nissaga ben coneguda fins als nostres dies.

Un diumenge a la tarda, sortim d'aquest mas una petita comitiva encapçalada per en Mateu Marquès Farrarons, rebesnet d'en Manuel. Anem a Torrentbò amb la curiositat de veure un amagatall, un catau obert a pic i pala en temps de guerra a la riba d'aquest torrent.

Fem una tirada curta fins l'antiga vinya de Ca l'Aragonès, ara és una pineda tendra. Allà, el nostre guia septuagenari ens assenyala un pas mig embardissat que es precipita sota la mota del torrent. En Mateu, amb problemes de mobilitat, ens esperarà dalt la pineda. El corriol és estret, hem de baixar en fila índia arrapant-nos en el brançam, una relliscada i segur que en sortíem mal parats. Darrere una revinclada del corriol hi ha el catau penjat, a gran alçada.

Dins l'amagatall palpem l'austeritat del que va ser el dormitori de dos joves durant la guerra. Un confinament de quasi bé tres anys en plena joventut. L'Albert Marquès i en Mateu Vila van obrir aquella cavitat. Per tot confort, hi veiem un seient esculpit a la gresa.

L'any 1936, a Ca l'Aragonès hi vivien en Xicu Marquès; la seva muller, la Francisca Juscafresa i els dos fills, la Caterina i l'Albert. La Caterina festejava amb en Mateu Vila, de Sant Climent de Peralta. Els dos joves cunyats es van animar a fer aquell amagatall abans de ser cridats a files. L'Albert era de la lleva del 39, seria reclutat el novembre de 1937, i en Mateu, més gran, seria cridat al front uns mesos abans.

La gent de Ca l'Aragonès són per tradició de tarannà tranquil, d'hàbits senzills. El mas era modest, no tenia terres, només l'hort i una vinya. En Xicu Marquès va heretar la casa al morir la propietària, una dona sola que va agrair l'ajuda d'aquell jornaler fent-li'n donació. Fins aleshores, els Marquès havien viscut al barri de can Rosseió (Rosselló).

En Xicu sempre havia anat a jornal. L'estiu a segar i batre, i l'hivern a matar el porc als masos de les rodalies. En *Franciscu*, el net, em diu que de jove també seguia el seu pare, l'Albert, a espolsar gra a les cases de pagès després de la batuda. Tenien una màquina ventadora amb un ventilador que separava les impureses dels cereals. Més endavant, l'Albert i els dos fills, en *Franciscu* i en Mateu van entrar a la fàbrica Vincke de Palamós, on van treballar fins a la jubilació.

Arrapat a la casa, a ponent, hi ha l'hort ufanós que toca la riba de Torrentbò. A mitja tarda, els de Ca l'Aragonès anaven plegats a l'hort i a la posta tornaven tots junts. Havent dinat sortien a fer postres a sota el porxo, trencaven quatre nous i amb les mitges cloves calçaven el gat manyac que fugia fent fressa de castanyoles. Així eren els bons records que la meua mare, la Isabel Juscafresa, conservava dels anys 30, quan de petita solia anar a cals oncles. Tenien amanyagada una garsa, li deien la Blanca. En *Franciscu*, el net, sap d'oïda que aquell ocell va fer mala fi. La Blanca es va negar al pou de la casa. Qui sap si va capbussar confosa, a l'emmirallar-se en un atac narcisista.

El bel·licisme no entrava en l'esperit pacífic ni en el bon fer d'aquells nois que van preferir el confinament de tres anys patint el neguit i la incertesa de no saber quin seria el desenllaç. Abans de l'alba, encara de fosc, feien camí cap a Fitor, amagats travessaven les bosquíries fins arribar a can Mateu, un mas de Sant Climent de Peralta, a cercar provisions. Al caure la tarda, refeien la caminada fins al dormitori rupestre de Torrentbò.

El catau continua intacte, amagat en el barranc, i conserva viva la història d'aquells nois que defugiren la lluita. Van tenir sort, acabada la guerra el mal menor va ser haver de complir el servei militar. Als anys 40, en Mateu Vila i la Caterina Marquès es van establir a Solius. Van tenir set fills. Mentrestant, a Ca l'Aragonès, l'Albert Marquès amb la seva muller, la Carolina Farrarons, del Mas Agustí, encetaven una nova generació.

Ara, Ca l'Aragonès fa goig, és una casa gran i ben quillada. A la façana, un rellotge de sol deixa passar les hores assossegadament, com sempre. Els fills de l'Albert, en *Franciscu* i en Mateu viuen de costat, i aquell hort ufanós arran de torrent ha sigut el seu esbarjo, tal com vam poder llegir a *La Torre Ferrera* núm. 13.

Aquest bon final mereix la cèlebre dedicatòria que tanca la novel·la *La cartoixa de Parma*, de Stendhal: "To the happy few" (A la feliç minoria). Val la pena rematar-ho amb la reflexió del jove protagonista de la

novel·la, després de patir la derrota a Waterloo: "La guerra no era, doncs, aquell noble vol d'ànimes unànime, amant de la glòria, que Fabrici s'havia figurat llegint les proclames de Napoleó... Aquest matí ens enviaven bales de canó, i jo no feia res més que exposar-me a la mort: ofici de *tontos*". Stendhal (Henri Beyle), *La cartoixa de Parma*, Ed. Paris, 1839.

Franciscu i Mateu Marquès Farrarons. Ca l'Aragonès, Mont-ras.
Foto: Isabel Corominola

Enllaços d'interès:

Pere Trijueque i Fonalleras, El termenal de Palamós (II). Col·lecció Guspíres, núm 2. Any 2000.

Els masos de Vila-romà (2a. part). Guspíres núm. 4. Ed. 2000.

Els senyorius feudals de la batllia de Palamós. Guspíres núm. 14. Ed. 2003.

<http://www.palamos-santjoan.org/htms/publicacions/pub02.htm>

<https://www.albertieditor.cat/imagenes/ficheros/599.pdf>

<https://www.lavanguardia.com/historiayvida/historia-contemporanea/20190718/47312002420/guerra-civil-barcelona-en-la-diana.html>

https://es.wikipedia.org/wiki/Bombardeos_a%C3%A9reos_de_Barcelona_en_marzo_de_1938

MARIA CINTA CUGAT

Travessia de la Riera, 1 - MONT-RAS

Tel. 972 30 36 26 - Mòbil. 696 340 060

**SERRALLERIA
ALSINA**

C/ Torres Jonama, 60 - 17253 MONT-RAS · Tel / Fax: 972 30 29 96

DE COLOMERS A SANT ROMÀ DE SIDILLÀ

Josep M.Farrero i Carolà

Església prerromànica de Sant Romà de Sidillà. Foto: Xavier Grañén

El lloc de sortida serà la presa de Colomers. Per arribar-hi haurem d’agafar la carretera que va des de Jafre fins a Colomers i just abans de ser al poble trenquem a l’esquerra, per seguir fins al peu de la presa.

Aquesta presa va ser construïda entre els anys 1963 i 1970 i, tot i que no va entrar mai en funcionament, ha estat catalogada com a bé cultural d’interès local (BCIL). Es va construir per substituir les rescloses del Baix Ter (Canet, Jafre i Colomers). Amb una capacitat d’1 hm³ d’aigua, permetia augmentar la superfície regada amb els dos nous canals que es van construir. Així es podia regar tant el marge dret com el marge esquerre i alhora regular el cabal del reg del Molí, que va de Colomers al nord d’Empúries. Antigament, havia estat un canal de reg molt important i movia molins fariners que eren propietat del marquès de Sentmenat.

L’any 2003 al costat oest de la presa s’hi va construir una passera per a vianants i ciclistes, que connecta els municipis de Colomers i Foixà. L’entorn està força cuidat i condicionat, però a la passera li cal una mà de pintura, si no s’acabarà degradant en poc temps.

A partir d’aquí, si agafem el trencant de la dreta de la pista forestal podem arribar-nos fins a Sant Llorenç de les Arenes (3 km). Però si anem per l’esquerra, primer ens trobarem amb el poblat medieval i l’església preromànica de Sidillà i des d’aquí, si seguim uns 4 km, arribarem al poble de Foixà.

A dalt d’un turó anomenat puig Margodell i mig enterrat per les dunes continentals, hi trobem el conjunt arqueològic de Sidillà, rodejat de pins, roures i alzines. Aquest conjunt, que ha estat molt ben restaurat, està format per l’edifici de Sant Sebastià (possible edifici funerari associat a una vila romana), l’església de Sant Romà i el poblat medieval. Unes plaques metàl·liques amb uns croquis molt didàctics acompanyen l’itinerari.

Ara bé, podem optar per seguir pel sender de la riba dreta del riu, sobretot a l’estiu, pel frescal que donen els imponents arbres del bosc de ribera. En aquest recorregut hom pot experimentar sensacions com sentir-se encongit davant l’alçada de la soca d’un arbre, emocionar-se escoltant la música de les fulles dels pollancres amb la remor de la brisa o apassionar-se veient la paleta de colors que vesteixen els arbres i les catifes que es formen al sòl en època tardorenca.

I vet aquí la importància de les fulles en el manteniment de l’equilibri de gasos a l’atmosfera i, per tant, en la regulació del clima. Les fulles són òrgans vegetals en les quals té lloc la conversió de matèria inorgànica (aigua i diòxid de carboni) en matèria orgànica (sucres) mitjançant l’energia de la llum. Aquest procés, anomenat fotosíntesi, es produeix gràcies a la clorofil·la, un pigment normalment de color verd que té la peculiaritat de captar l’energia física de les radiacions solars i convertir-la en energia química capaç d’impulsar reaccions metabòliques.

Presa de Colomers. Foto: Xavier Grañén

Des d’un punt de vista ecològic, la fotosíntesi és de vital importància per al nostre planeta, ja que, a més de sintetitzar matèria orgànica, desprèn oxigen, que és alliberat a l’atmosfera. Precisament aquest fet és el que converteix la fotosíntesi en la reacció inversa de la respiració i fa possible establir un equilibri de gasos a la nostra atmosfera que permet la vida tal com la coneixem. Quan respirem consumim oxigen i alliberem diòxid de carboni, mentre que les plantes, en fotosintetitzar, consumeixen el diòxid de carboni i restableixen l’oxigen. En definitiva, necessitem les plantes per a respirar.

No n’hi ha prou de plantar arbres, cal reduir la crema de combustibles fòssils. La crema d’aquests combustibles (carbó, petroli, gas natural...) així com la desforestació, contribueixen a l’augment del diòxid de carboni a l’atmosfera. Aquest gas és el principal causant de l’efecte hivernacle, el qual provoca l’escalfament global de la Terra.

Aquest augment de temperatura comporta, entre altres efectes negatius, la desaparició de glaceres així com la reducció de les masses de gel polars. I, per si fos poc, estudis científics conclouen que contribueix a l’alentiment dels corrents oceànics (circulació termohalina) que tenen gran influència sobre el clima del nostre planeta. Aquest fet ja està tenint conseqüències en l’alteració dels esculls, dels boscos boreals i de les selves tropicals, per citar-ne alguns exemples representatius.

Cal destacar, també, l’efecte directe sobre la salut. Els experts diuen que la crema de combustibles fòssils provoca problemes de salut (respiratoris, al·lèrgics, etc.). Avui, més que mai, hem de parlar del canvi climàtic, més ben dit d’emergència climàtica, si volem que els nostres fills tinguin fulles per estudiar i boscos per on passejar.

Si el 25% del diòxid de carboni de l’atmosfera és retingut per la massa vegetal del planeta, hem de convenir que les fulles juguen un paper primordial en la reducció d’aquest gas a l’atmosfera.

Tot l’espai del costat del riu Ter està inventariat com a reserva de zones humides per la diversitat de comunitats vegetals i fauna abundant (aus aquàtiques, nidificació i reproducció de la llúdriga, etc.). Aquests ecosistemes són fràgils i cal cuidar-los. Els boscos de ribera (alberedes, pollancredes, salzedes, vernedes...) i les comunitats de plantes són de gran interès botànic. Una de les plantes més boniques d’aquest rodal és el lliri de neu (*Galanthus nivalis*) que floreix en ple l’hivern. Es considera una planta gairebé amenaçada. El seu bulb conté un principi actiu, la galantamina, que s’ha aprovat per usar-la en el tractament de la malaltia d’Alzheimer. Aquesta planta sol anar acompanyada per grans rodals de gatassa (*Ranunculus ficaria*) i de sarriassa (*Arum italicum*).

Per retre-li homenatge li dediquem aquest senzill poema:

Foto: Josep Mª Farreró

Lliri de neu (*Galanthus nivalis*)

Passejant per la ribera de sòl fresc i acolorit del riu Ter, la seva llera pàmpols blancs han reeixit.

Sempre moixa i molt humil vestit blanc i cap ben cot molt abans del mes d’abril la festeja l’abellot.

Flor de neu, viola blanca en l’esclat es clou l’hivern n’és la porta d’esperança d’un final ben fredolenc.

Blanc amb taca verdosa lliri de neu, flor primerenca ets donzella generosa de la plana riberenca.

Salut i cames!

CONTES

Qui no s'arrisca, no pisca

Marta Vilà

Il·lustració extreta del banc d'imatges Pixabay

Era un bonic dia de primavera i la Cleta dormia plàcidament, quan de sobte el soroll de les gotes de pluja caient-li sobre la closca la varen despertar. Va treure el cap encara mig adormida i seguidament es va posar molt contenta perquè feia molts dies que no havia plogut.

La Cleta i un munt de cargols varen decidir sortir a passejar aquell dia, i és que als cargols els agrada molt la pluja. La cargoleta es va enfilair dalt d'una planta per menjar una de les seves fulles tendres. Sobre la fulla contemplava feliç com les gotes d'aigua queien sobre la planta, era una imatge espectacular. De sobte va notar com una mà l'agafa-

va i se l'emportava, una por li va recórrer tot cos, i es va amagar de seguida dins la closca. La cargoleta només notava uns moviments molt bruscs i patia perquè la closca se li trenqués, perquè els cargols no poden viure sense. Finalment tot va quedar en silenci i la cargoleta va treure el cap uns segons i va quedar sorpresa a l'observar que estava tancada dins d'una capseta. Quina por que tenia, potser no podria sortir mai més d'allà. Al cap d'una estona, la capsula es va obrir i altra vegada aquella mà la va agafar. Ella estava ben amagadeta quan de nou va sentir el soroll d'unes gotes de pluja sobre la closca, la Cleta no volia sortir, però quan notar les gotes d'aigua no ho va poder evitar. Va treure el cos lentament i

Il·lustració: Alexandra Ulpat

va estendre les antenes. A continuació va notar una forta pressió a l'antena dreta, que es va encongir per protegir-se. I, després va rebre un copet però aquest cop sobre l'altra antena.

Què està succeint? Qui està jugant amb mi?
- va pensar la Cleta.

I és que la cargoleta no aconseguia veure qui era el trapella que jugava amb les seves antenes. Farta de la situació, la Cleta es va amagar dins la closca i es va prometre no tornar a sortir-ne. Però l'endemà i els dies següents es va repetir la mateixa experiència, la Cleta tenia els ulls ben vermells i, tot i que a la capseta hi havia unes quantes fulles d'enciam, el que volia de veritat la cargoleta era marxar d'aquell lloc tan horrible!

Un dia, quan passejava per la capseta, es va adonar que hi havia un forat petit per on podia sortir, va estar dubtant uns moments sobre què fer. No sabia què hi havia a l'exterior de la capsula, potser es trobaria en una situació difícil i la seva vida estaria en perill. Però per altra banda sentia la necessitat de fugir, d'intentar tornar a casa seva i retrobar-se amb la seva família. Ella es sentia tan indefensa, tan poqueta cosa. Llavors va recordar aquella mà que l'atemoria cada dia. No tenia cap altra sortida que

fugir d'aquell lloc com més aviat millor, o potser se'n penediria tota la vida... I a poc a poc va aconseguir escapar de la capsula, tot el cos li tremolava de la por que tenia que algú la descobrís, va notar que el cos li lliscava per sobre d'una superfície llisa i freda que desconeixia, llavors li va semblar reconèixer una cosa de color verd, semblava una gran planta de fulles amples, s'hi va acostar tan ràpid com va poder, va pujar pel test i va aconseguir amagar-se sota una gran fulla de la part baixa de la planta. Va poder emplenar l'estómac, i els dies següents es va anar alimentant de la planta. La Cleta temia que algú la descobrís i la tornés a tancar a la capseta, per això sempre procurava amagar-se molt bé.

Un matí, va notar com transportaven la planta. Era un dia plujós, la mestressa de la casa, a l'observar que tenia algunes fulles grogues, l'havia tret a l'exterior perquè és regués amb l'aigua de pluja. Quina sort havia tingut la Cleta! Ara finalment podria escapar. Va baixar de la planta i va percebre la frescor de l'herba al seu cos, va continuar arrossegant-se fins a trobar un lloc segur, tot el que li havia succeït només havia estat un turment per a ella i ara, per fi, havia aconseguit tornar a ser lliure.

<https://contesdeanimals.blogspot.com>

OLI D'OLIVA VERGE

MATEU

VARIETATS D'OLIVA:
ARGUDELL, ROGET I PICUAL

JOSEP SAIS DEULOFEU
CIUTADELLA, 6 - 17253 MONT-RAS
GIRONA (ESPANYA) TEL: 609 302 394
RMEAMM: 17110.05.01.2.3.00001

Oli d'oliva obtingut directament d'olives i
només mitjançant procediments mecànics

ENS DEDIQUEM: TANCAMENTS PVC I ALUMINI, OBRA NOVA, REFORMES D'OBERTURES (SUBSTITUÏNT MARCS DE FUSTA, PERSIANES, PERSIANES MOTORITZADES, PERSIANES ALICANTINES, PORTICONS, MALLORQUINES, MOSQUITERES, BALLESTES), PORTES D'ENTRADA, MAMPARES DE BANY, MIRALLS, VIDRES, TREBALLS DE SERRALLERIA, FERRO I INOX, DISPOSEM D'ESPECIALISTES EN FUSTA, PARQUETS, TARIMES DE FUSTA, PERGOLES, PORTES D'INTERIOR, ARMARIS, PORTICONS

C/ Torres i Jonama, 54 - 17253 Mont-ras · T. 972 301 492 · M. 687 550 222 - Miquel Planas Rocas · info@tancamentsmont-ras.cat
www.tancamentsmont-ras.cat

TECOMAC
Jardineria, forestal i de l'horta

Tel. 972 30 78 03 - Mòbil 629 75 75 80
C/ Sant Pere, 57 - 17200 Palafrugell (Girona)
www.tecomac.cat

REPARACIÓ INTEGRAL DE L'AUTOMÒBIL

Serveis:

Alarmes. Equips de música. Especialistes en aire condicionat. Diagnosi de frens/suspensions. Preparació de l'automòbil per passar les revisions de la ITV. Bobinatges. Injecció electrònica. Obtenció de tot tipus de peces de recanvi.

Lloguer:

Jardineria. Bombes. Construcció. Pintura. Compactació. Martells. Grups electrònics. Compressors. Metall. Neteja. Fusteria. Màquines.

VENDA DE MAQUINÀRIA, LLOGUER I REPARACIÓ

JARDINERIA, FORESTAL, HORTA I CONSTRUCCIÓ

SERVEI DE LLIURAMENT I RECOLLIDA A DOMICILI

- Tenim una àmplia experiència en el sector.
- Assessorem i busquem la millor eina per a cada treball, tant a empreses com a particulars.
- Us oferim servei propi de reparació i manteniment, recanvis i accessoris.
- Tota la maquinària surt provada i a punt per ser utilitzada.

INSTAL·LADOR
CERTIFICAT
PARROT

C/ Terme, 30 ESCLANYÀ (Girona)
tlf.: 972 611 953 Fax: 972 303 389
www.joanandreu.cat / e-mail: tallerjoanandreu@gmail.com

L'esquirol i els aglans

Enric Vergés Bruguera. 9 anys. Mont-ras

Il·lustració Jorgina Juvé: twitter.com/jorg_and_gina/status/1049922145470550016

Hi havia una vegada un esquirol que vivia en un bosc petit de Catalunya. Vivia a l'arbre més gran de tot el bosc i un porc senglar vivia a sota de l'arbre. L'esquirol era de color marró clar i el porc senglar, de color marró fosc. L'arbre tenia una escala feta de troncs perquè el porc senglar pogués pujar a la casa de l'esquirol, que era molt més petita que la del porc.

Cada dia sortien tots dos a buscar aglans, el porc senglar per terra i l'esquirol pels arbres.

A la tardor, quan s'acostava l'hivern, el porc senglar tenia cent trenta-dos bolets i dos-cents vuitanta-sis aglans i l'esquirol quaranta-sis bolets i dos-cents setanta aglans. L'esquirol estava trist perquè el porc senglar tenia més menjar que ell. Faltaven dos dies perquè comencés l'hivern i el porc senglar li va preguntar:

—Per què estàs trist durant tants de dies i no vas a buscar aglans, que és la cosa que t'agrada més?

L'esquirol no li va contestar i se'n va anar saltant pels arbres. Semblava que s'havia enfadat amb el porc, però no sabia per què.

El va seguir fins que l'esquirol es va aturar i li va tornar a preguntar:

—Per què t'has enfadat amb mi?

L'esquirol es va esperar dos minuts i per fi li va respondre sanglotant:

—Perquè tens més menjar que jo.

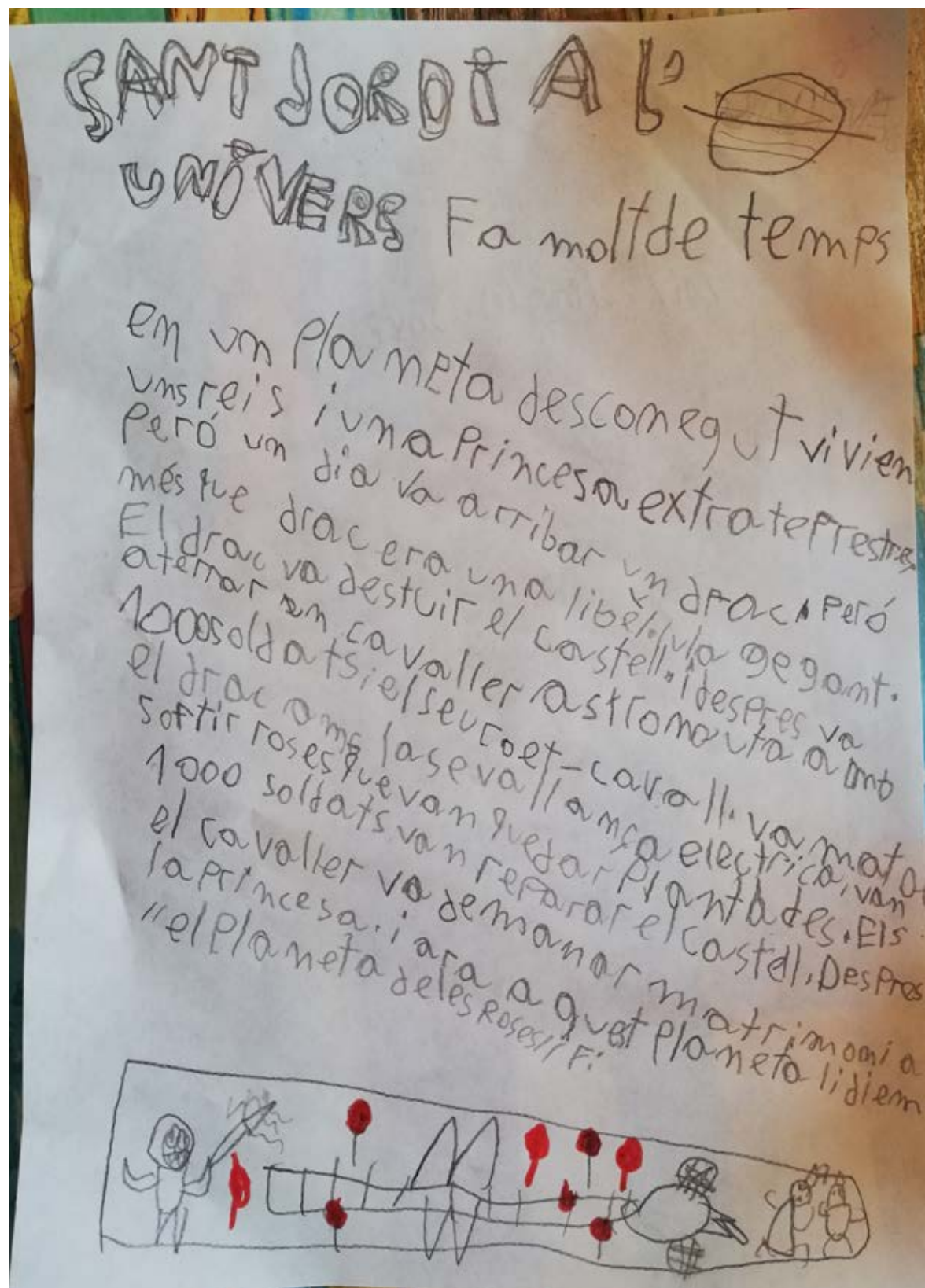
El porc senglar va tornar a casa seva i pel camí va agafar uns quants aglans. L'esquirol, quan va tornar a casa seva es va trobar a la porta un sac amb una carta que hi deia: "Per a tu, esquirol". El sac era ple... d'AGLANS!!!

A la carta, en lletra petita, hi havia signat: "Porc senglar". El porc senglar va sortir de la casa de l'esquirol, l'esquirol li va fer una abraçada i un petó tan fort que el porc es va posar vermell com un tomàquet, i li va dir a l'esquirol:

—A partir d'ara compartiré el menjar amb tu!

Sant Jordi a l'univers

Miquel Mata Jové. 8 anys. Palafrugell

Sant Jordi al Mas Solei

Clàudia Herrera Triador. 10 anys. Mont-ras

Desperto poc a poc, obro els ulls i recordo que és Sant Jordi... Salto del llit, contenta, dins meu les papallones no paren de donar voltes, estan contentes perquè saben que avui és un dia màgic, ple de colors, llibres i flors.

Corro al menjador com cada 23 d'abril, sé que m'espera una rosa, una rosa de color vermell, que em regala el meu pare cada any. Color vermell... el color de l'amor.

Arribo i em trobo amb un ram de floretes grogues, de gessamí blanques i fulles de llorer... tanco els ulls i l'olor d'aquest ram és preciós i diferent, em fa tornar a la realitat.

Aquest any no sortirem al carrer a veure les parades de llibres i flors, no podré estar amb els meus companys ni professors per poder compartir aquest dia tan especial, però torno a tancar els ulls i l'aroma d'aquest ram em porta al record dels anys passats, quan Sant Jordi va matar el drac i va salvar la princesa.

Lavors penso que estem a la mateixa situació, però amb diferents personatges. Sant Jordi aquest any són tot el personal sanitari i els herois que ens quedem a casa, el drac és el nostre pitjor enemic, però els nostres herois salvaran milers de prínceps i princeses.

Tot és diferent, estrany, però l'olor de gessamí i de floretes grogues em canvia la manera de pensar.

Il·lustració: Ferran Cros

impacte **retols**.com

disseny **retolació** impressió digital

T. 972 304 324

PER A MÉS INFORMACIÓ

Ctra. Regencós-Palafrugell | Pol. Ind. Riera d'Esclanyà | C/ Mas Resplandís, 17- Nau B | Begur (G) |

GASTRONOMIA

SÈPIA AMB PÈSOLS I MANDONGUILLES

Pilar Giménez

Estem confinats a casa, però la primavera és lliure i esclata als jardins que floreixen amb tota la seva esplendor, i les papallones i les abelles volen de flor en flor. També els horts donen els seus fruits: faves, carxofes, pèsols, espàrrecs, cebes i alls tendres. Hi ha menges que són tradicionals d'aquesta època de l'any. Abans els productes tan sols es menjaven quan n'era el temps, a menys que se'n fes conserva. Tot i que actualment en tenim tot l'any, en conserva, congelats o frescos conreats en hivernacles en terres més càlides, mai podran superar els frescos que tenim a l'hort o que trobem al mercat.

El canvi climàtic també hi té a dir, en els conreus: no fa tanta fred a l'hivern i no és tan llarg, els fruiters floreixen més d'hora i les verdures avancen el temps de créixer i la seva collita. Per sort no els canvia el gust i és ara, acabats de collir, quan estan en el seu millor moment.

Avui us faré una recepta tradicional catalana, que per cert, encara és una menja de diumenge. Ara que els pèsols frescos els podem obtenir si volem esclorellats, és més ràpida de fer. Cuinaré sèpia amb pèsols i mandonguilles.

Ingredients per a 4 persones:

- 1 kg de sèpia gran sense netejar
- 1 kg de pèsols esclorellats
- 150 g de tomata, en conserva o natural
- 1 l d'aigua o brou de peix
- 1 ceba
- Sal
- Oli d'oliva

Picada:

- 1/2 cabeça d'all
- Julivert
- Ametlles
- 2 torradetes fregides o carquinyolis

Per a les mandonguilles:

- 300 g de carn de porc picada
- 2 ous
- 1 o 2 llesques de pa sec, segons la mida
- Una mica de llet
- Sal i pebre
- All i julivert
- Pa ratllat
- Farina
- Oli d'oliva

Foto: Xavier Grañen

Elaboració:

- Netegeu la sèpia, reservant la salsa, i tal·leu-la a trossos no gaire petits.
- Poseu oli en una cassola, si us agrada rossejar una mica la sèpia ho podeu fer, jo no ho faig. Un cop l'hàgiu rossejat reserveu-la i en el mateix oli feu una mica de sofregit amb la ceba i la tomata, afegiu-hi la salsa i la sèpia, barregeu-ho i poseu-hi l'aigua o el brou, podeu afegir-ne si fa falta, deixeu-la coure, depèn de com sigui de gran hi estarà més o menys estona. Tardarà mitja hora aproximadament en ser cuita i per saber si ho està podeu punxar-la amb un escuradents. Poseu la sal al gust.
- Mentre es cou, feu les mandonguilles: en un bol remulleu i esmicoleu el pa amb la llet, que quedi ben fi, així no hi trobareu cap trosset.
- Barregeu-hi la resta d'ingredients i si queda una mica massa moll poseu-hi pa ratllat, feu boletes petites, enfarineu-les i fregiu-les.
- Prepareu la picada amb els alls, el julivert, les ametlles i el pa fregit o els carquinyolis.

Quan la sèpia quasi sigui cuita poseu-hi els pèsols i les mandonguilles, deixeu-ho coure uns deu minuts, tireu-hi la picada i coeu-ho cinc minuts més. Rectifiqueu de sal abans d'apagar el foc.

Bon profit!

BOJOS
PER
TORNAR-NOS
A VEURE

Costa Brava
Pirineu de Girona

Art, arquitectura, jardí botànic i paisatge

Programació d'activitats permanents Centres escolars Temporada 2020

Primària

Les mil cares dels Jardins de Cap Roig

Primària i secundària

La Dorothy i les seves plantes:
treball de laboratori

— De dilluns a divendres, a les 10 h, 12.15 h i 15 h

30 €

Les plantes de clima mediterrani:
visita guiada, consells i debat

Art, arquitectura, jardí botànic i paisatge

Programació d'activitats permanents Grups Temporada 2020

Les mil cares dels Jardins de Cap Roig

— De dilluns a dissabte, a les 10 h, 12.15 h i 15 h
Diumenges, a les 10 h i a les 12.15 h

Entrada per grup
50 % de descompte per a grups
d'universitaris i jubilats

60 €

NOVETAT!

La Dorothy i les seves plantes: treball de laboratori

NOVETAT!

Les plantes de clima mediterrani:
visita guiada, consells i debat

Reserves, per correu electrònic a rcaproig@magmacultura.net o per telèfon al 872 550 456
Per a més informació, <http://ljardinsdecaproig.org>

"la Caixa"